

Nr 89.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till förlossningsvården; given Stockholms slott den 22 februari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 167 och 168, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1946/47 beräkna

dels till Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter ett reservationsanslag av 400 000 kronor,

dels ock till Bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Av vad jag under nämnda punkter i statsverkspropositionen anförde framgår, att anledningen till att ifrågavarande anslag endast upptagits med beräknade belopp var, att 1941 års *befolkningsutredning* den 22 november 1945 överlämnat ett betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50), vilket, efter avslutad remissbehandling, vid tidpunkten för statsverkspropositionens avlåtande var beroende på prövning inom socialdepartementet. Jag torde nu få anmäla denna fråga, därvid jag först kommer att redogöra för

nu gällande bestämmelser rörande statsbidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter samt till driften av sådana anstalter. Därefter övergår jag till en summarisk redogörelse för bakgrunden till och den väsentliga innebörden av de av befolkningsutredningen framlagda förslagen.

Gällande bestämmelser rörande byggnads- och driftbidrag till förlossningsanstalter och väntehem.

Gällande statsbidragsgrunder återfinnas i två kungörelser av den 21 juli 1937, den ena (nr 742) avseende byggnadsbidrag till förlossningsanstalter och den andra (nr 743, ändr. 262/1939, 384/1941 och 571/1943) avseende driftbidrag till förlossningsanstalter och väntehem.

Byggnadsbidrag må utgå till landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, för uppförande eller inrättande av barnbördshus, av barnbördsavdelning vid lasarett eller därmed jämställd sjukvårdsinrättning eller vid sjukstuga samt av förlossningshem. Bidrag till barnbördshus och barnbördsavdelning utgår med högst hälften av kostnaderna, dock att detsamma per vårdplats icke må överstiga 2 500 kronor vid uppförande av nybyggnad för ändamålet samt, där Kungl. Maj:t icke finner särskilda skäl till annat föranleda, 1 750 kronor vid inköp av byggnad för samma ändamål och 1 250 kronor vid användande av i vederbörandes ägo befintlig, för annat ändamål uppförd eller inköpt byggnad. Bidrag till förlossningshem utgår med högst 1 000 kronor per vårdplats vid uppförande av nybyggnad för ändamålet. Ansökning om statsbidrag avgöres av Kungl. Maj:t. Beviljat bidrag utbetalas ej, förrän anstalten blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd.

Driftbidrag må utgå till landsting, kommun, kommunalförbund, förening eller stiftelse för driften av barnbördshus, barnbördsavdelning, förlossningshem och förlossningsrum hos barnmorska ävensom för driften av väntehem för barnaföderskor i rikets ödemarksområden samt för hemhjälp åt kvinna, som vistas å dylikt väntehem.

Bidrag till driften av förlossningsanstalt utgår med 3 kronor för dag och barnaföderska, som vårdas å allmän sal å barnbördshus eller barnbördsavdelning eller å förlossningshem om minst sex vårdplatser, samt med 2 kronor för dag och barnaföderska, som vårdas å förlossningshem om högst fem vårdplatser eller å förlossningsrum hos barnmorska, dock i samtliga nu nämnda fall för högst tio dagar.

Bidrag till driften av väntehem utgår med 2 kronor för dag och barnaföderska under högst femton dagar. Sådant bidrag utgår som regel endast för barnaföderska, som bor på ett avstånd från närmaste förlossningsanstalt av minst 4 mil. Bidrag må dock utgå även för barnaföderska, som bor på kortare avstånd från anstalten, därest antingen genom intyg av vederbörande kommunalnämndsordförande styrkes, att kommunikationsförhållan-

dena från barnaföderskans hemort till anstalten äro särskilt besvärliga eller ock enligt intyg av anstaltens läkare sådan komplikation vid havandeskapet förefinnes, att för en betryggande vård av kvinnan kräves, att hon vistas i förlossningsanstaltens omedelbara närhet. Statsbidrag till hemhjälp utgår med 1 krona per dag och barnaföderska, för vilken driftbidrag till väntehem åtnjutes och som är i behov av sådan hjälp.

Som villkor för driftbidrag skall bland annat gälla, att vårdavgiften å allmän sal eller därmed likställt rum respektive vistelseavgiften å väntehem som regel icke överstiger för den tid, under vilken statsbidrag utgår, 1 krona för dag och barnaföderska jämte barn samt för tiden därefter den för andra patienter, tillhörande sjukvårdsområdet, för vård å allmän sal å lasarett respektive sjukstuga fastställda avgiften, ävensom att särskild förlossningsavgift icke i något fall avkräves barnaföderska. Vidare gäller, att den tid barnaföderska varit intagen å barnbördsavdelning skall tillgodoräknas henne för åtnjutande av nedsättning i förekommande fall av vårdavgiften å annan avdelning av sjukvårdsinrättningen, till vilken hon överflyttats i anledning av sjukdom, som äger samband med havandeskapet eller förlossningen. Beviljat statsbidrag utbetalas av medicinalstyrelsen halvårsvis i efterskott.

Såväl i kungörelsen om byggnadsbidrag som i kungörelsen om driftbidrag föreskrives, att statsbidrag allenast må utgå för anstalt, vilken ingår som led i en av medicinalstyrelsen godkänd plan för förlossningsvårdens tillgodo-seende inom landstingsområdet respektive staden, ävensom att för förlossningshem, som inrymmer högst 5 vårdplatser, statsbidrag ej må utgå utan att särskilda skäl föreligga. I fråga om byggnadsbidraget må framhållas, att någon rätt till erhållande av detta bidrag icke finnes, även om samtliga villkor för erhållande därav uppfyllts.

1941 års befolkningsutrednings förslag och däröver avgivna yttranden.

Rörande förlossningsvårdens utveckling och aktuella läge framgår av utredningen i huvudsak följande.

Ända fram till början av 1900-talet skedde så gott som samtliga förlossningar i hemmen och ännu under första världskrigets sista år dominerade hemförlossningarna med 90 %. Kort därefter påbörjades emellertid den utbyggnad av den slutna vården, som ökade antalet platser å barnbörds- och barnbördsavdelningar vid sjukhus från inte fullt 500 år 1920 till drygt 1 000 år 1930 och nära 2 200 år 1940. År 1943 utgjorde antalet sådana platser 2 577. Samtidigt med denna utbyggnad har också en oerhört kraftig ökning skett i antalet anstaltsförlossningar och för närvarande ske i genomsnitt cirka 75 % av alla förlossningar på anstalt. Tillströmningen till anstalterna har varit så stor, att samhällets vårdresurser icke hunnit utbyggas i takt med utvecklingen. Vårdtiden på anstalterna har därför måst förkortas

för att flera intagningssökande skola kunna mottagas, men trots detta uppvisa de flesta anstalter en betydande överbeläggning.

Det minskade antalet förlossningar i hemmen ansågs på sin tid motivera en reduktion av antalet i öppen vård verksamma barnmorskor. Talrika vakanser föreligga numera såväl inom distriktsbarnmorskekåren som bland barnmorskebefattningarna på anstalterna. Tillgängliga distriktsbarnmorskor ha därjämte i stor utsträckning inkallats till tjänstgöring på anstalterna. Angivna förhållanden ha bidragit till en fortgående ineffektivisering av den öppna förlossningsvården och medfört betydande svårigheter för de barnaföderskor, som önska bli förlösta i sina hem, vilket i sin tur medverkat till en ytterligare ökning av tillströmningen till anstalterna.

Till avhjälpande av de sålunda föreliggande missförhållandena på förlossningsvårdens område framlägger befolkningsutredningen förslag till olika åtgärder, vilka enligt den av utredningen angivna målsättningen syfta till att bringa svensk förlossningsvård upp till en sådan nivå, att varje barnaföderska i riket, oavsett social ställning, ekonomiska förhållanden och vistelseortens belägenhet skall beredas möjlighet att föda sitt barn under i görligaste mån likvärdiga och i varje fall medicinskt, socialt och humanitärt godtagbara former för både moder och barn.

För den slutna förlossningsvården anser utredningen en fortsatt utbyggnad i hög grad påkallad men denna anses böra ske efter delvis nya riktlinjer på grundval av vunna erfarenheter.

Inom varje sjukvårdsområde bör enligt utredningens mening inrättas minst en *specialanstalt* för förlossningsvård, varmed avses sådan anstalt, vid vilken finnes anställd specialistutbildad förlossningsläkare och till vilken är knuten specialistutbildad barnläkare. I övrigt föreslås en decentralisering av anstaltsvården genom inrättandet av smärre *förlossningshem* som komplettering till de större förlossningsanstalterna inom varje sjukvårdsområde. Såsom förlossningshem skulle räknas jämväl de nuvarande förlossningsrummen hos barnmorska. Det förutsättes, att barnmorskorna vid hemmen samtidigt skola ombesörja förlossningsvården i kringliggande nejd.

Statsbidrag föreslås skola utgå för såväl byggnad som drift av förlossningsanstalt, vilken ingår såsom led i en av medicinalstyrelsen godkänd plan för förlossningsvårdens tillgodoseende inom vederbörande sjukvårdsområde. Beviljandet av *byggnadsbidrag* skall icke — såsom enligt gällande praxis är förhållandet — vara beroende av någon ekonomisk behovsprövning. Dylika bidrag avses skola för samtliga typer av förlossningsanstalter utgå med enhetliga och förhöjda belopp, nämligen med högst hälften av kostnaderna, dock ej över 4 000 kronor per vårdplats, därest ej Kungl. Maj:t med hänsyn till särskilda omständigheter finner högre bidrag skäligt.

Jämväl *driftbidrag* bör enligt utredningens åsikt utgå med förhöjda belopp, nämligen per dag och barnaföderska 6 kronor 50 öre vid specialanstalter och 4 kronor vid samtliga övriga förlossningsanstalter. I avseende å

specialanstalterna bör statsbidrag utgå för högst en vårdplats på varje 5 000-tal av sjukvårdsområdes invånare, dock att inom varje område driftbidrag till dylik anstalt bör kunna utgå för 15 vårdplatser. Därest inom sjukvårdsområdet antalet specialvårdplatser är större än nyss sagts, skall statsbidrag utgå för överskjutande antal vårdplatser med 4 kronor per vård dag. Den nu gällande föreskriften att driftbidrag endast må utgå för högst 10 dagar — den s. k. tiodagarsspärren — föreslås slopad, varför bidrag således skulle utgå för hela den tid barnaföderskan vistas på anstalten för förlossning eller på grund av komplikation i följd av havandeskapet eller förlossningen eller eljest i anledning av sjukdom, som äger samband därmed. Jämväl för barnaföderska, som på grund av dylik komplikation eller sjukdom, ådragen före, under eller efter förlossningen, intages för vård å lasarett eller därmed jämfäst sjukvårdsinrättning eller sjukstuga, skulle statsbidrag utgå med 6 kronor 50 öre för dag å sådan sjukvårdsinrättning, vid vilken specialanstalt för förlossningsvård finnes anordnad, samt i andra fall med 4 kronor per dag. Som villkor för driftbidrag skulle gälla, att *vårdavgiften* sättes till högst 1 krona för dag och barnaföderska jämte barn under hela den tid statsbidrag utgår.

För *vänthe*m — för havande kvinnor särskilt anordnade hem i närheten av förlossningsanstalt — föreslås ett från 2 till 3 kronor förhöjt driftbidrag per dag och intagen kvinna. Bidraget avses vidare skola utgå jämväl för sådana vänthem, som ordnas i andra trakter än de s. k. ödemarksområdena. Jämväl för väntande barnaföderskas inackordering i privat hem skulle statsbidrag utgå enligt samma grunder som till vänthem.

Utredningen föreslår vidare, att *fria, av statsmedel bekostade resor till och från förlossningsanstalt* (inbegripet vänthem och inackorderingshem) skola beredas varje barnaföderska, som önskar förlösas på anstalt. Då emellertid en omedelbart medgiven rätt till dylika kostnadsfria resor befaras föranleda en tillströmning till anstalterna av sådana mått, att anstalternas nuvarande kapacitet icke skulle vara tillräcklig, föreslår utredningen, att systemet med kostnadsfria resor skall i avvaktan på anstaltsväsendets utbyggnad genomföras successivt på sådant sätt, att Kungl. Maj:t efter medicinalstyrelsens hörande skall äga att för varje särskilt sjukvårdsområde fastställa den tidpunkt, från vilken fria resor skola medgivas. De fria resorna anses dock böra omedelbart genomföras för sådana barnaföderskor som på grund av komplikation intagits å specialanstalt efter läkarremiss eller som måste intagas på förlossningsanstalt i allmänhet till följd av att biträde av barnmorska icke kunnat erhållas eller som på grund av vissa sociala indikationer (trångboddhet, sjukdom i hemmet eller dylikt) icke kunnat förlösas i hemmet utan påtagliga olägenheter. För sistnämnda grupper av barnaföderskor skall ersättning för resa till och från anstalten helt utgå av statsmedel, om resekostnaderna tillhopa överstiga 3 kronor.

Den öppna förlossningsvården bör enligt utredningens me-

ning ordnas på sådant sätt, att de kvinnor, som så önska, kunna förlösas i hemmen. Den bör vidare kunna tjänstgöra som en elastisk reserv och svara för ett ökat antal förlossningar. För att dessa önskemål skola kunna tillgodoses har utredningen ansett, att vissa barnaföderskor åvilande kostnader i samband med hemförlossningar böra gäldas av det allmänna. I sistnämnda avseende framlägger utredningen följande förslag till omedelbart genomförande.

Kostnaden för *barnmorskas resor* till barnaföderska i samband med förlossning eller för eftervård skall helt bestridas av statsmedel.

I de fall, då barnmorska på grund av inträdd eller med fog befarad komplikation i samband med förlossning tillkallar läkare skall *bidrag till kostnaderna för läkarbesöket* efter närmare angivna grunder utgå av statsmedel.

Vissa under barnsängstiden erforderliga *läkemedel* böra på bekostnad av vederbörande sjukvårdsområdes huvudman ställas till barnaföderskornas förfogande.

Viss utrustning av för förlossningen oundgängliga persedlar skall vid behov tillhandahållas barnaföderska av barnmorska. Kostnaderna förutsättas skola bestridas av vederbörande huvudman.

För ernående av en intensifierad *vård av ofullgångna barn* bör varje i privat hem fött barn, vars födelsevikt icke uppgår till 2 500 gram och vilket eljest bedömes livsdugligt samt icke med fördel kan vårdas i sitt hem, efter remiss av barnmorska eller läkare intagas å av specialistutbildad läkare ledd barnavdelning. Transporten av barnet jämte resa fram och åter för åtföljande vårdare skall helt bekostas av statsmedel. För barn, som äro födda på anstalt och på angivna grunder remitteras till annan anstalt, skall staten likaledes bestrida kostnaderna för transporten. Vårdkostnaderna för ifrågavarande barn skola — i de fall då vårdnadshavaren icke är sjukförsäkrad enligt gällande sjukkasseförordning — bestridas i samma ordning som om vederbörande varit sjukförsäkrad; härför skall sjukkassan erhålla full ersättning av staten.

Över utredningens förslag ha infordrade yttranden avgivits av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen efter hörande av mödrahjälpnsnämnderna, pensionsstyrelsen, statskontoret, allmänna lönenämnden, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser efter hörande av förste provinsialläkarna, barnmorskeläroanstalterna i Stockholm och i Göteborg, socialvårdskommittén, statens sjukhusutredning av år 1943 och Norrlandskommittén. Därjämte ha yttranden inkommit från samtliga landsting utom ett, stadsfullmäktige i samtliga städer utanför landsting, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, överstyrelsen för svenska röda korset, Sveriges läkareförbund, svenska provinsialläkareföreningen, svenska stadsläkareföreningen, svenska läkaresällskapet, svenska gyneko-

logförbundet, Sveriges praktiserande läkares förening, kvinnliga läkares klubb, svenska barnmorskeförbundet, svensk sjuksköterskeförening samt åtskilliga andra enskilda organisationer och sammanslutningar.

I princip tillstyrkande uttalanden ha gjorts i det övervägande antalet yttranden. I många av dessa framföras emellertid önskemål om en administrativ samordning och förenkling av de olika av utredningen till förmån för mödrar och barn föreslagna bidragsformerna. Vidare framhålles från flera håll, att frågan om förlossningsvårdens ordnande i åtskilliga avseenden hade ett nära samband med såväl redan föreliggande förslag om den allmänna sjukförsäkringen som det förslag rörande mödrahjälpens framtida utformning, vilket vore att förvänta från socialvårdskommittén under innevarande år. Sistnämnda omständighet har föranlett några remissinstanser att framföra yrkanden om anstånd med framläggande av utredningens förslag i avbidan på slutligt ställningstagande till berörda närliggande frågor.

För ett successivt genomförande av utredningens förslag uttalar sig länsstyrelsen i Uppsala län, som förordar att början göres med utbyggandet av förlossningsanstalterna och förstärkningen av förlossningsvårdens personella tillgångar. I övrigt förordas en avvaktande hållning i avseende å sådana punkter i reformprogrammet, som beröras av andra pågående eller under Kungl. Maj:ts prövning varande utredningar.

I yttranden av svenska stadsförbundet och några av Stockholms stads myndigheter samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län föreslås, att en allmän översyn över de sinsemellan olikartade formerna av statsbidrag på hälso- och sjukvårdens område verkställs, innan ställning tages till befolkningsutredningens förslag. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framhåller, att ett lämpligt tillfälle till en sådan översyn nu torde föreligga, då frågan om statens övertagande av patienternas andel i sjukhusens driftkostnader i samband med en eventuell sjukkassereform vore aktuell.

Från olika håll ha slutligen erinringar framställts mot särskilda delar av eller detaljer i förslaget. Jag torde härutinnan få hänvisa till handlingarna i ärendet.

Behovet av effektiva åtgärder från statsmakternas sida till bemästrande av de nuvarande svårigheterna inom förlossningsvården har genom det av befolkningsutredningen framlagda betänkandet i ämnet blivit till fullo styrkt. Utredningen har också, i syfte att åstadkomma mera tillfredsställande förhållanden på detta område, framlagt en rad förslag av skiftande innebörd i sitt betänkande. Emellertid tala, såsom ock framhållits av åtskilliga av de över betänkandet hörda myndigheterna och sammanslutningarna, flera olika omständigheter starkt för att statsmakterna ännu någon tid intaga en avvaktande hållning. Jag vill sålunda erinra om att de förslag rörande allmän sjukförsäkring och om övertagande från statens sida

Departement-
chefen.

av patientavgifterna å allmän sal vid sjukhus inom riket, vilka för närvarande äro under öfvervägande inom socialdepartementet, kunna komma att, om de genomföras, i åtskilliga hänseenden inverka på bedömningen av befolkningsutredningens förslag, bland annat i vad rör spörsmålen om resekostnaderna, patientavgifterna och den s. k. tiodagarsspärren. Socialvårdskommittén förväntas vidare komma att inom den närmaste tiden avgiva förslag till en utbyggnad av samhällets allmänna stödåtgärder vid havandeskap och barnsbörd — moderskapshjälp, mödrahjälp och likartade hjälpformer — vilket förslag uppenbarligen torde komma att äga nära samband med en del av befolkningsutredningens nu förevarande förslag.

Med hänsyn till det anförda finner även jag nödvändigt, att med ställningstagandet till frågan om vidgade statliga åtaganden inom förlossningsvården får något anstå. Vad särskilt beträffar utbyggandet av den slutna förlossningsvården vore det emellertid olyckligt, om detta uppskov skulle föranleda, att tillämnade byggnadsföretag för anordnande av nya förlossningsplatser inom sjukvårdsområdena komme att uppskjutas i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till förslaget om ökade statsbidrag till utbyggnaden. Till förekommande av en sådan utveckling vill jag redan nu tillkännage, att jag, därest jag vid det definitiva ställningstagandet till utredningens förslag till ändrade grunder för de statliga byggnadsbidragen finner mig böra helt eller delvis förorda deras genomförande, samtidigt därmed har för avsikt att föreslå, att de nya bidragsgrunderna skola äga tillämpning i avseende å samtliga byggnadsföretag, som igångsatts efter 1945 års utgång.

I det följande övergår jag till beräkningen av medelsbehovet för statens bidrag till uppförande och inrättande av förlossningsanstalter samt till driften av dylika anstalter och väntehem, därvid jag i konsekvens med min förut angivna ståndpunkt utgår från de bidragsgrunder, som innefattas i de båda tidigare omnämnda bidragskungörelserna i ämnet.

Medelsbehovet för budgetåret 1946/47.

I skrivelser den 31 augusti och den 22 oktober 1945 har *medicinalstyrelsen* avgivit förslag rörande beräkningen för nästa budgetår av anslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter, vilket anslag för innevarande budgetår är upptaget till 400 000 kronor. Styrelsen har därvid utgått från oförändrade bidragsgrunder.

Av styrelsens skrivelser framgår, att ett belopp av 837 412 kronor vore disponibelt för tillgodoseende av andra ansökningar än sådana, som redan beviljats. Tre ansökningar, avseende utbekommande av statsbidrag med tillhopa 82 500 kronor, vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. I anledning av hos styrelsen inneliggande framställningar kunde statsbidrag

komma att av styrelsen tillstyrkas med tillhoppa 39 000 kronor. Vidare hade styrelsen med ledning av uppgifter, som infordrats från landstingen och städer utanför landsting, beräknat att bidrag kunde komma att under nästa budgetår utgå för 753 vårdplatser med tillhoppa 1 712 500 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle alltså erfordras ett anslag av $(82\,500 + 39\,000 + 1\,712\,500 - 837\,412) = 996\,588$ kronor eller i avrundat tal 1 000 000 kronor. Styrelsen har hemställt, att ett anslag å sistnämnda belopp anvisas för nästa budgetår.

I sin skrivelse den 31 augusti 1945 har medicinalstyrelsen vidare framlagt förslag rörande medelsbehovet för bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. under nästa budgetår, för vilket ändamål för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor. Belastningen å det för budgetåret 1944/45 anvisade anslaget å 1 850 000 kronor uppgick till 2 227 240 kronor. Motsvarande siffror för budgetåret 1943/44 voro 1 600 000 kronor respektive 1 776 161 kronor.

Styrelsen — som utgått från oförändrade bidragsgrunder — har till en början anfört i huvudsak följande.

Vid de av medicinalstyrelsen för tidigare budgetår gjorda anslagsberäkningarna hade styrelsen utgått från att varje vårdplats skulle vara belagd under 300 dagar per år. Nettoutgifterna hade emellertid under de senare budgetåren med relativt betydande belopp överstigit de för ändamålet beviljade anslagen, varav framginge, att beläggningen å dessa vårdplatser under senare år måste hava varit avsevärt högre än som beräknats. Medelsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1944/45 hade av styrelsen uppskattats till ett belopp av 1 973 100 kronor, varvid, som förut framhållits, styrelsen räknat med att varje vårdplats skulle vara belagd under 300 dagar. Hade i stället räknats med en beläggning av varje vårdplats under 330 dagar, hade nyssnämnda medelsbehov kommit att uppskattas till ett belopp av cirka 2 170 000 kronor, vilket relativt väl överensstämde med belastningen å anslaget. Med hänsyn härtill ansåge styrelsen sig för nästkommande år böra räkna med att varje vårdplats komme att beläggas med statsbidragsberättigade barnaföderskor under 330 dagar.

Rörande beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Enligt av medicinalstyrelsen hittills fattade beslut kunde för år 1946 statsbidrag till driftkostnaderna vid förlossningsanstalter beräknas utgå för 2 410 vårdplatser å barnbördshus, barnbördsavdelning eller förlossningshem om minst sex vårdplatser samt för 37 vårdplatser å förlossningshem om högst fem vårdplatser eller förlossningsrum hos barnmorska. Driftbidrag för dessa platser för budgetåret 1946/47 skulle sålunda kunna beräknas utgå med $[(2\,410 \times 3 \times 330) + (37 \times 2 \times 330)] = 2\,410\,320$ kronor.

Antalet nya anstalter, beträffande vilka statsbidrag till uppförande eller inrättande hittills beviljats, ehuru de ännu ej utbetalats, uppginge för närvarande till 6 med ett antal vårdplatser av tillhoppa 32. Till 19 av dessa platser hade medicinalstyrelsen redan beviljat statsbidrag till driftkostnaderna. Då även de återstående 13 platserna kunde förväntas vara i drift

under hela år 1946, torde driftbidrag till desamma böra beräknas utgå för budgetåret 1946/47 med ett belopp av $(13 \times 3 \times 330)$ 12 870 kronor.

Till medicinalstyrelsen hade ingivits ansökningar om statsbidrag till driften av ytterligare 62 vårdplatser å barnbördsavdelning eller förlossningshem om minst sex vårdplatser samt 20 vårdplatser å förlossningshem om högst fem vårdplatser eller förlossningsrum hos barnmorska. Därjämte hade till styrelsen ingivits begäran om avsyning av en ny barnbördsavdelning, varigenom, enligt vad man syntes hava anledning antaga, antalet vårdplatser skulle komma att öka med 7. Frågan, huruvida dylikt bidrag skulle komma att beviljas för samtliga ifrågavarande platser, kunde ännu icke besvaras. Man torde dock böra räkna med att driftbidrag för samtliga dessa platser skulle komma att utgå under hela nästkommande budgetår. För detta ändamål skulle sålunda erfordras ett belopp av $[(62 + 7 \times 3 \times 330) + (20 \times 2 \times 330)]$ 81 510 kronor.

Utöver förut medräknade vårdplatser torde statsbidrag till driften böra, åtminstone för ett halvt år, beräknas utgå för 20 nya platser, till vilkas inrättande ansökningar om statsbidrag ingivits till medicinalstyrelsen, men vilka ansökningar ännu icke överlämnats till Kungl. Maj:t. För samtliga dessa platser skulle driftbidraget för helt år kunna beräknas uppgå till ett belopp av $(20 \times 3 \times 330)$ 19 800 kronor eller för halvt år 9 900 kronor.

Vidare torde man böra räkna med att ansökningar om statsbidrag för nästkommande kalenderår till ytterligare ett antal vårdplatser skulle inkomma till styrelsen. Styrelsen ansåge detta antal skäligen kunna uppskattas till 100, därav 90 å barnbördshus, barnbördsavdelning eller förlossningshem om minst sex vårdplatser och 10 å förlossningshem om högst fem vårdplatser eller förlossningsrum hos barnmorska. Driftbidraget för dessa platser torde därför för budgetåret 1946/47 böra beräknas utgå med ett belopp av $[(90 \times 3 \times 330) + (10 \times 2 \times 330)]$ 95 700 kronor.

Då statsbidrag till driften av det första väntehemmet för barnaföderskor i rikets ödemarksområden numera beviljats, erfordrades medel såväl för detta ändamål som för hemhjälp. Då väntehemmet inrymde 1 plats, borde bidrag till detsamma beräknas utgå med $(1 \times 2 \times 330)$ 660 kronor. Statsbidraget till hemhjälp kunde beräknas utgå med $(1 \times 1 \times 330)$ 330 kronor. Några medel för eventuellt kommande ansökningar om statsbidrag till driften av väntehem och hemhjälp torde icke behöva beräknas.

I enlighet med de sålunda gjorda beräkningarna har medicinalstyrelsen uppskattat det sammanlagda medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästkommande budgetår till $(2\,410\,320 + 12\,870 + 81\,510 + 9\,900 + 95\,700 + 660 + 330)$ 2 611 290 kronor, vilket belopp styrelsen ansett kunna avrundas nedåt till 2 600 000 kronor.

Departements-
chefen.

Vad först angår anslagsbehovet för bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter vill jag inledningsvis erinra om att någon rätt till statsbidrag för ifrågavarande ändamål icke föreligger utan att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall prövar, huruvida bidrag må utgå. Under tiden efter gällande statsbidragsbestämmelsers införande år 1937 utbildade sig den praxis, att landsting, vars utdebitering per skattekrona understeg medeltalet för riket, icke ansågs böra komma i åtnjutande av

statsbidrag, såvida icke särskilda skäl förelågo. I statsverkspropositionen till 1944 års riksdag (femte huvudtiteln, punkten 145) föreslog jag emellertid en sådan jämkning av denna praxis, att även landsting, vars landstingsskatt något understeg det belopp, som dittills ansetts böra i bidragshänseende utgöra minimigräns, skulle kunna komma i åtnjutande av bidrag. Detta förslag, för vilket som motivering anfördes då föreliggande behov av ytterligare vårdmöjligheter för förlossningsfall samt landstingens ökade kostnader för förlossningsvården, gav riksdagen ej anledning till erinran. Enligt min mening kunna i dagens situation nämnda motiv göras gällande för en ytterligare utvidgning av kretsen av huvudmän, som må komma i åtnjutande av byggnadsbidrag. Jag förutsätter därför, att Kungl. Maj:t i fortsättningen vid prövning av inkommande ansökningar om bidrag till inrättande av förlossningsanstalter skall äga att, i den mån så befinnes befogat, medgiva byggnadsbidrag jämväl för förlossningsanstalter inom sjukvårdsområden, som enligt nuvarande gränsdragning varit undantagna från förmånen av dylikt bidrag.

Medicinalstyrelsen har uppskattat anslagsbehovet för nästa budgetår till 1 000 000 kronor. För tillgodoseende av föreliggande eller förväntade ansökningar om byggnadsbidrag stod enligt medicinalstyrelsens uppgifter till dess förfogande en reservation å icke mindre än 837 412 kronor. Hos Kungl. Maj:t och styrelsen förelågo ansökningar till ett sammanlagt belopp av 121 500 kronor. Med hänsyn till storleken av reservationen och då man torde få räkna med att en del av de tillämnade byggnadsföretag, för vilka ansökningar om byggnadsbidrag förväntas skola ingivas, representerande ett sammanlagt bidragsbelopp av 1 712 500 kronor, på grund av brist på byggnadsmateriel eller av andra anledningar icke kunna komma till utförande under nästa budgetår, torde — även om den av mig förordade ytterligare jämkningen i bidragspraxis beaktas — anslaget för nästa budgetår kunna bestämmas till samma belopp, som utgår för innevarande budgetår, eller 400 000 kronor.

Anslagsbehovet för bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. har av medicinalstyrelsen för nästa budgetår ansetts böra beräknas till i runt tal 2 600 000 kronor. Mot denna uppskattning synes i och för sig intet vara att erinra. Med hänsyn till de ovissa förutsättningar, varpå beräkningen delvis vilar, synes dock anslaget kunna begränsas till 2 500 000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å driftbudgeten under femte huvudtiteln för budgetåret 1946/47 anvisa

dels till Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter ett reservationsanslag av .. kronor 400 000;

dels ock till Bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. ett förslagsanslag av .. kronor 2 500 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.